

LUX FILM DAYS

3 FILMAI
24 KALBOS
28 ŠALYS

© Benedict Neuenfels

STYX

Rež. Wolfgang Fischer
Vokietija, Austrija

STYX

REŽ. WOLFGANG FISCHER

Keturiasdešimtmetė greitosios pagalbos gydytoja Rikė nusprendė padaryti karjeros pertrauką ir burlaiviu „Asa Gray“, kurį ji itin rūpestingai prižiūri, nuplaukti į Dangun Žengimo salą. Į šią odisėją ji leidžiasi viena ir jos kelias į Pietų Atlantą persipina su vidine kelione į savo pačios sielos gelmes. Laive ji leidžia laiką prie vairalazdės ir skaitydama pasiimtas knygas, tarp kurių „Rojaus sukūrimas. Darvinas Dangun Žengimo saloje“. Susidomėjusi įspūdinga ir įvairia augmenija, klestinčia saloje, kurioje iki XIX a. pabaigos buvo dykuma, ji nori kuo greičiau pamatyti šį dirbtinį Edeną, nuo pradžios iki galo sukurtą, remiantis garsaus britų gamtininko patarimais.

Tačiau vieną naktį likimas sumaišo visas kortas ir įvykių eigą pakreipia visai kita linkme. Kilus baisiai audrai, Rikės kelią Žaliojo Kyšulio šiaurės rytuose kerta pasiklydęs senas žvejybinis laivas su geru šimtu migrantų, kurie desperatiškai mėgina j save atkreipti jos dėmesį. Ji nesėkmingai bando užmegzti radijo ryšį su laivu, paskui apie jį praneša pakrančių apsaugos tarnybai, kuri delsia reaguoti, nepaisydama pakartotinių raginimų. Tuomet Rikė lieka viena, jausdama moralinę pareigą gelbėti migrantus, tačiau negali jų visų sutalpinti į savo mažutę jachtą. Ji dar labiau kenčia nuo savo bejėgiškumo, suprasdama, kad tiems žmonėms ji reiškia išsigelbėjimo viltį. Besiblaškydama tarp noro jiems padėti ir pareigos nuo jų atsitraukti, jauna moteris išgyvena tragišką dilemą. Ir galiausiai jai pavyks išgelbėti tik vieną keleivį – keturiolikmetį paauglį, vardu Kingsley.

PERSPEKTYVA

Pateikdamas šį tragišką susidūrimą alegorinės fantazijos forma, režisierius Wolfgangas Fischeris konkretizavo neįveikiamą atotrūkį tarp turtingos Europos ir Afrikos žemyno, tapusio skurdo bei politinio nestabilumo, su visais to padariniais – nepritekliais, smurtu, neteisybe ar persekiojimu – auka. Regis, filmas taip pat iškelia labai svarbų klausimą: ką gali padaryti vienas žmogus, atsidūręs tokioje dramatiškoje situacijoje, kai atsakingos tarnybos ir pasaulio galingieji nusprendžia į ją nekreipti dėmesio?

Filme „Styx“ gvildinami klausimai yra glaudžiai susiję su karščiausiomis aktualijomis, tarp kurių ksenofobijos ir nacionalizmo sustiprėjimas Europoje – Italija, Austrija ir Višegrado grupės šalys (Vengrija, Čekija, Lenkija ir Slovakija) nenoriai priima migrantus į savo teritorijas, kaip matyti iš nesenu jų sprendimų neįsileisti laivų į uostus. Po precedento neturinčios migrantų krizės, kuri apogėjų pasiekė 2015 m., dabar vyksta atviros ir uždaros Europos susipriešinimo politinė krizė, kurią ES vadovai turi įveikti sprenddami migrantų priėmimo klausimą.

„RŪŠIŲ ATSIRADIMAS“

Dangun Žengimo sala, esanti pietinėje Atlanto vandenyno dalyje tarp Afrikos ir Pietų Amerikos, yra nedidelė vulkaninė sala, kurioje 1836 m., baigdamas ekspediciją aplink pasaulį laivu „Beagle“, apsilankė Čarlis Darvinas. Sukrėstas šios dyknės, kurioje nebuvo nei gėlo vandens, nei augmenijos, vaizdo, jis apie tai papasakojo botanikui Josephui Holkeriui, kuris ėmėsi apželdinti salą, sodindamas joje įvairiausių rūšių medžius ir augalus iš Europos, Argentinos ar Pietų Afrikos. Jo tikslas buvo atkurti vandens ciklą ir dirvožemio kokybę ir po 30 metų tai buvo sėkmingai padaryta. Rikė, regis, labai sudomino būtent šis gana unikalus eksperimentas – apie tai byloja pats kelionės krypties pasirinkimas, gilinimasis, skaitant iliustruotą knygą simboliniu pavadinimu „Rojaus sukūrimas. Darvinas Dangun Žengimo saloje“, kurios viršelį kamera parodo stambiu planu, taip pat ir jos burlaivio vardas. Amerikiečių botanikas Asa Gray (kurio vardu pavadintas Rikės laivas) buvo aistringas Darvino teorijos sekėjas, suteikęs vertingos informacijos pastarajam rašant knygą „Rūšių atsiradimas“ ir sklaidęs mokslininko idėjas Jungtinėse Amerikos Valstijose.

Pamažu suprantame, kad visos šios smulkmenos yra labai svarbios, ir negalime mintimis nesugrįžti prie filmo prologo, kuriame rodomos didžiosios beždžionės, lankstančios Gibraltaro uola. Tai vienintelė vieta Europoje, kurioje laisvai gyvena du šimtai penkiasdešimt berberinių makakų. O primatams, kaip žinome, XIX a. Darvino vykdytuose rūšių atsiradimo tyrimuose buvo skiriamas pagrindinis dėmesys. Režisieriaus montuojant filmą pasirinktas besimaitinančio primato, darančio tokius pat gestus kaip ir žmogus, ir Rikės, kraunančios maisto atsargas kelionei, vaizdų sugretinimas tam tikra prasme atkuria šį giminytės ryšį ir netiesiogiai priverčia suabejoti tariamai aukštesniu ir pranašesniu už visus pasaulyje žmogaus intelektu.

ROJAUS SUKŪRIMAS

Filmas nejučia priverčia susimąstyti apie giliają šių tolimų užuominų, įpintų į šiuolaikinės istorijos kontekstą, prasmę, stebint negailestingą dviejų kontrastuojančių pasaulių – egocentriškos ir netgi abejingos likusiam pasauliui vakarietiškos visuomenės, susitelkusios į savo turtus ir patogų gyvenimą, ir migrantų bendruomenės, kovojančios dėl išlikimo – susidūrimą. Čia įžengiami į alegorijos plotmę, kur pasakojimas prisodrintas naratyvinių simbolių, plačiai atveriančių duris interpretacijoms.

Pirmoji užuomina yra „rojaus sukūrimas“ – mėgstamiausios Rikės knygos pavadinimas. Iš jos suprantame, kad ekspedicija, į kurią Rikė leidžiasi viena, tam tikra prasme yra grįžimas į Edeno sodą, „rojų žemėje“, taigi į pasaulio ištakas, aprašytas Pradžios knygoje. Nuo pat filmo pradžios, dar prieš Rikei išplaukiant į jūrą, konstatuojama, kad už dabartinę pasaulio būklę yra atsakingas žmogus, ir tai leidžia greitai atmesti gaivalinės nelaimės ar lemties hipotezę interpretuojant vėlesnius įvykius. Todėl šiuose sugretinimuose galima įžvelgti, kad autorius kritikuoja tai, kaip kai kuriose šalyse spendžiamas migrantų priėmimo klausimas. Tokiame kontekste užuominos apie „rojaus sukūrimą“ Dangun Žengimo saloje veikiausiai bus interpretuojamos kaip ženklas, kad net beviltiškiausiomis aplinkybėmis galima rasti sprendimus, kuriuos būtų įmanoma įgyvendinti ir kurie būtų naudingi visiems.

Kodėl tuomet mes klusniai taikstomės su esama pasaulio tvarka? Kokiais principais remdamiesi mes manome, kad normalu naudotis geriausiomis sąlygomis, kai kiti, esantys kur kas mažiau palankioje padėtyje nei mes, turi mirti siaubinga mirtimi, desperatiškai bandydami gelbėti savo gyvybes? Tai, be jokios abejonės, yra pagrindinis Wolfgango Fischerio filmo visomis šiomis aliuzijomis keliamas klausimas.

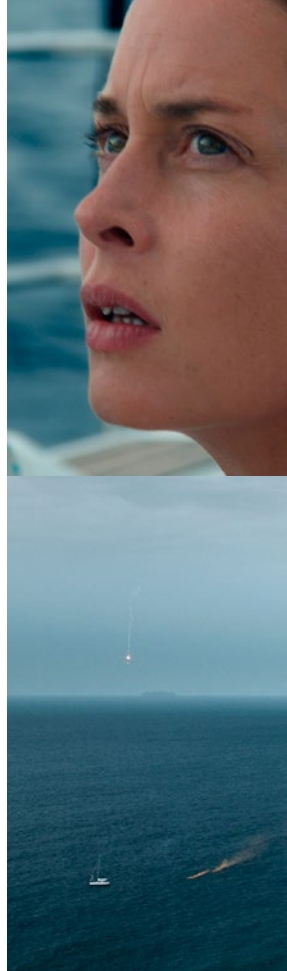
Kita vertus, Rikės gebėjškumas norint padėti seno skęstančio žvejybinio laivo keleiviams, net jei jis ir byloja apie ribotas mūsų galimybes veikti pavieniui ir jei jis tam tikra prasme sustiprina neišvengiamumo pojūtį, susijusį su tragiška tūkstančių migrantų žūtimi jūroje – tai visų pirma būdas iliustruoti, ir, žinoma, kur kas proziškiau, visišką kolektyvinio moralės jausmo praradimą. Per pirmąjį radijo pokalbį, prieš pat audrą, krovininio laivo kapitonas užtikrina Rikę, kad prireikus ji galėsianti juo pasikliauti. Tačiau po kelių valandų jis atsisako padėti, teigdamas, kad dėl to gali prarasti darbą, taip savo asmeninius interesus iškeldamas aukščiau už pareigą gelbėti gyvybes jūroje, nors ji įtvirtinta 1974 m. SOLAS konvencijoje. Tokiu būdu filmas taip pat atkreipia dėmesį į migrantų priėmimo politikos spragas, be kita ko, kalbant apie pačias konkrečiausias nuostatas, nes pakrantės apsaugos tarnyba, kurios užduotis yra vykdyti civilinės saugos misiją jūroje, tyčia nereaguoja į nerimą keliančią informaciją, kurią Rikė jai perduoda per radiją.

PRAGARO VANDENYS

Vis dėlto rojaus paieškos – Rikės ir migrantų pagrindinis siekis – net jei tas rojus jai ir jiems reiškia visiškai skirtingus dalykus, jau pačiame filmo pavadinime įvardijamos kaip absoliuti utopija, nes pavadinimas „Styx“, stipriai persmelktas pragariškoms konotacijomis, nukelia mus į graikų mitologiją, kurioje šiuo žodžiu vadinama viena iš penkių pragaro upių, žyminčių gyvųjų ir mirusiųjų pasaulio ribas. Be jokių dviprasmybių užsimindamas apie artejančią dramą režisieriaus pasirinktas pavadinamas nuo pat pradžių tarsi tamsiu šešėliu apgaubia visą istoriją ir leidžia nuspėti tragišką

jos pabaigą, net neišvydus pirmųjų kadro. Akivaizdaus kontrasto tarp išsvajoto rojaus ir tikro pragaro, kurį išgyvena tiek žustantys migrantai, tiek negalinti jiems padėti jaunoji vokiečių, vaizdavimas atskleidžia aiškų ketinimą šiuo alegoriniu pasakojimu pasmerkti tiek politinę inerciją, susidūrus su itin rimta situacija, tiek išplitusį vakariečių abejingumą problemoms, kurias jie laiko tolimomis ir abstrakčiomis, kol su jomis nesusiduriama fiziškai. Tęsiant šią interpretaciją, pakrančių apsaugos pareigūnai, kurie teikiasi sureaguoti filmo pabaigoje, vaizduojami tarsi mirties valtininkai kaip pats Charonas – pragaro keltininkas, perkeliantis mirusiųjų sielas iš vieno Stikso upės kranto į kitą – pernešantys iš vieno laivo į kitą daugiau lavonų nei gyvųjų.

Galiausiai, toliau plėtojant šią interpretaciją, Rikę galima prilyginti Stiksei, vyriausiajai Okeano dukrai, kuri yra to paties pavadinimo upės personifikacija. Graikų mitologijoje vandens nimfos yra geranoriškos ir vykdo Dzeuso bei kitų dievų joms patikėtą užduotį – globoja jaunus berniukus ir veda juos gyvenimo keliu, kol jie tampa suaugusiais. Ši aliuzija akivaizdžiai paaiškina ne tik tarp gydytojos ir paauglio užsimezgsų ryšį, nes Kingsley – vienintelis migrantas, kurį jai pavyks išgelbėti, bet ir nesėkmingą Rikės vaidmenį, kurį ji prieš savo valią atliko tragiškai sprendžiantis jo nelaimės brolių likimui. Ir tikriausiai neatsitiktinai filmo pabaigoje, kai naktį jai galiausiai pavyks patekti į skęstančio laivo triumą ir suvokti visą padėties siaubingumą, stambiu planu matome tik jos akis, nes visas veidas apmuturiuotas juoda drobe. Nepaisant fakto, kad taip ji saugojosi nuo galimų infekcijų, išties sunku nepastebėti šio gan primygtinai rodomo veido dangalo panašumo į keltininko, pergabenančio mirusiųjų sielas iš vieno Stikso kranto į kitą, gaubtą.

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

KELETAS KLAUSIMŲ PAMAŠTYMUI

- Filmas „Styx“ faktiškai padalytas į dvi dalis. Viena – prieš audrą, kuri siautė visą naktį, ir kita – po jos. Atsižvelgdami į mūsų pasirinktą alegorinę interpretaciją, ką galėtumėte pasakyti apie šią audrą? Kaip ji pasireiškia? Ar galima joje išvelgti kito mito bruožų? Kokią prasmę šis atsitiktinis įvykis įgyja filmo kontekste?
- Ir pabaigai, ar Rikės, eilinio atstogaujančio žmogaus, personažas verčia mus susimąstyti apie mūsų pačių kaip Europos piliečių atsakomybę? Kokią žinią, jūsų nuomone, režisierius Wolfgangas Fischeris bando mums perduoti ir ko jis galų gale iš mūsų tikisi?

les grignoux

EUROPOS KINAS EUROPIEČIAMS

Teikiant LUX premiją ir toliau apimama stebinanti žanrų ir stilių įvairovė, matoma talentingų jaunų Europos režisierių filmuose. Europos Parlamentas džiaugiasi galėdamas pristatyti tris dėl 2018 m. LUX KINO APDOVANOJIMO besivaržančius filmus:

STYX, rež. Wolfgang Fischer (Vokietija, Austrija)

KIOTOJE DURŲ PUSĖJE (*Druga strana svega*), rež. Mila Turajlić (Serbija, Prancūzija, Kataras)

KARIAUJANTI MOTERIS (*Kona fer í stríð*), rež. Benedikt Erlingsson (Islandija, Prancūzija, Ukraina)

Filmuose šiltai ir sumaniai nagrinėjamos aktualios temos ir atspindimos šiuolaikinės Europos problemos. Juose vaizduojami atviromis akimis pasaulį stebintys personažai, siekiantys suprasti tikrovę ir savo visuomenę bei bendruomenę. Rodant kino priemonėmis perteikiamų emocijų pakylėtas mūsų istorijas, išryškinama Europos kino kokybė ir įvairovė, taip pat jo reikšmė kuriant socialines vertybes ir kultūrinės bendruomenės. Kviečiame filmus žiūrėti 7-ajame „LUX KINO DIENŲ“ renginyje.

LUX KINO APDOVANOJIMAS

Kultūra atlieka esminį vaidmenį kuriant mūsų visuomenes.

Atsižvelgdamas į tai, Europos Parlamentas, siekdamas padidinti Europos filmų platinimą Europoje ir paskatinti Europos masto diskusijas svarbiausiais visuomenės klausimais, 2007 m. įsteigė LUX KINO APDOVANOJIMĄ.

LUX KINO APDOVANOJIMAS – ypatinga iniciatyva. Kadangi daugelis Europos šalių bendros gamybos kino filmų rodomi tik kilmės šalyse ir retai platinami kitose, net ir Europos Sąjungos, šalyse, LUX KINO APDOVANOJIMAS trims Europos filmams suteikia retą galimybę – jie subtitruojami 24 ES oficialiosiomis kalbomis.

Europos Parlamento nariai balsuos dėl vieno LUX KINO APDOVANOJIMO nugalėtojo, kuris bus paskelbtas 2018 m. lapkričio 14 d.

„LUX KINO DIENOS“

Įsteigus LUX KINO APDOVANOJIMĄ pradėtos organizuoti „LUX KINO DIENOS“. Nuo 2012 m. trys dėl LUX KINO APDOVANOJIMO besivaržantys filmai pristatomi platesnei Europos auditorijai per „LUX KINO DIENAS“.

Vykstant „LUX KINO DIENOMS“ kviečiame patirti neišdildomų sienas griauančių kultūrinių įspūdžių. 2018 m. spalio mėn. – 2019 m. sausio mėn. galėsite kartu su kino mėgėjais iš visos Europos pažiūrėti tris filmus viena iš 24 oficialių Europos Sąjungos kalbų. Nepamirškite balsuoti už jums labiausiai patikusį filmą mūsų svetainėje luxprize.eu arba mūsų Facebook puslapyje!

PUBLIKOS PRIZAS

Publikos prizas yra LUX KINO APDOVANOJIMO filmams žiūrovų teikiamas apdovanojimas. Nepamirškite iki 2019 m. sausio 31 d. balsuoti už vieną iš trijų filmų! Galbūt būsite išrinktas dalyvauti 2019 m. liepos mėn. vyksiančiame Tarptautiniame Karlovi Varų kino festivalyje – Europos Parlamento kvietimu – ir paskelbti publikos prizą pelniusio kino filmo pavadinimą.

ŽIŪRĖKITE,
DISKUTUOKITE
IR BALSUOKITE!

@luxprize

#luxprize

LUX
PRIZE
.EU

REŽISIERIUS: Wolfgang Fischer

SCENARIJUS: Wolfgang Fischer, Ika Künzel

VAIDINA: Susanne Wolff, Gedion Oduor
Wekesa, Alexander Beyer, Inga Birkenfeld

OPERATORIUS: Benedict Neuenfels

PRODIUSERIAI: Marcos Kantis, Martin
Lehwald, Michal Pokorny

GAMYBA: *Schiwago Film GmbH,*
Amour Fou Vienna

METAİ: 2018

TRUKMĖ: 94'

ŽANRAS: Meninis

ŠALYS: Vokietija, Austrija

ORIGINALO KALBA: anglų, vokiečių

Rankraštis baigtas rengti 2018 m. liepos mėn.

